Deloitte.

Accountantsverslag 2022

gemeente Utrecht

13 juni 2023

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE UTRECHT

Datum
13 juni 2023

Ons kenmerk
2306731EDA/AG

Behandeld door
drs. R.M.J. van Vugt RA
088 288 1108

N.R. Fritz RA
088 288 0915

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Utrecht. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2022 van de gemeente Utrecht.

Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Utrecht hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

De jaarrekening 2022 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht. Bij deze jaarrekening hebben wij op 12 juni 2023 een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld en de rechtmatigheid verstrekt.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 14 september 2022 en met ons auditplan, dat is besproken in uw adviescommissie Controle & Financiën.

Wij bespreken onze bevindingen met de adviescommissie Controle & Financiën

Wij hebben onze bevindingen op 8 juni 2023 tijdens de bijeenkomst met uw adviescommissie Controle & Financiën besproken, en daarbij ook uw vragen beantwoord. De inhoud van dit accountantsverslag is door ons tevens afgestemd met uw portefeuillehouder financiën, met de directie, en met de betrokken medewerkers van de afdeling Financiën.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is een zogenoemde affiliate van Deloitte NSE LLP en maakt onderdeel uit van het internationale netwerk van Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting 4

- Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen 5
- Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring 13

Bevindingen jaarrekening 15

- De financiële positie van uw gemeente 16
- Belangrijkste bevindingen uit onze controle 21

Interne beheersing 29

- Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing 30

Overige aangelegenheden 32

- Overige aangelegenheden 33

Bijlagen 34

- Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen 35
- Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle 36
- Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen 37
- Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022 39
- Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging 43

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Wij hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor het getrouwe beeld en de rechtmatigheid. • De voor fouten en onzekerheden gehanteerde materialiteit bedraagt € 19,5 miljoen, respectievelijk € 58,5 miljoen.
Opstel en samenstelproces	• De jaarrekeningcontrole 2022 is niet binnen de vooraf opgestelde planning afgerond en in vergelijking met eerdere jaren minder voortvarend verlopen. Dit heeft overigens niet geleid tot het naar achteren schuiven van de (politieke) behandeling, maar is opgevangen binnen het bestuurlijk traject. Een positieve uitzondering hierop betreft de controle van de grondexploitatie. Een belangrijke oorzaak betreft de toename van het aantal SiSa-regelingen. Daarnaast is naar onze mening sprake van een aantal andere (potentiële) oorzaken. Eén mogelijke oorzaak is het al jaren op rij toenemende aantal taken en activiteiten, waarbij de beschikbare personele formatie door de krapte op de arbeidsmarkt niet gelijkmatig en gelijktijdig kan meegroeien. De toename van het aantal taken en activiteiten in combinatie met een krapte in de personele formatie leidt tot een hogere werkdruk wat de kans op fouten vergroot. Ook is de mobiliteit (instroom en uitstroom) van de ambtelijke organisatie toegenomen en wisselen ambtenaren vaker van functie of project wat kan leiden tot kennisachterstand en inefficiëncy. Een tweede oorzaak is dat dit het risico in de hand werkt dat er, omwille van het “winnen” van tijd, steeds meer belangrijke informatie in de hoofden en “eigen vastleggingen” van medewerkers zit en er minder vastgelegd c.q. geborgd wordt binnen de processen. Dit is voor de continuïteit van de bedrijfsvoering eveneens een belangrijk aandachtspunt. • Wij adviseren uw gemeente op korte termijn het opstel- en controleproces van de jaarrekening te evalueren en daarbij na te gaan welke verbeteringen mogelijk en nodig zijn op zowel het vlak van cultuur, houding en gedrag (o.a. kennen en nemen alle medewerkers hun (mede) verantwoordelijkheid voor hun aandeel in het proces?) als wat betreft de duidelijkheid over taken, rollen en verantwoordelijkheden (is voldoende duidelijk beschreven en belegd wie waarvoor verantwoordelijk is in het proces?). Ons beeld is dat de organisatieonderdelen – op basis van hun integrale verantwoordelijkheid op dit moment door de bij bullet 1 genoemde factoren te weinig expliciet en zichtbaar de (eind) verantwoordelijkheid (kunnen) nemen voor hun (aan) deel in het opstel- en controleproces van de jaarrekening. Het lijkt erop dat voor nieuwe projecten of (SiSa-) regelingen het verantwoordingsproces dan ook niet altijd goed wordt geborgd. Als gevolg van de combinatie van deze factoren/oorzaken loopt het opstel- en controleproces vertraging op doordat informatie, antwoorden op vragen en onderliggende stukken op een aantal thema’s moeizaam uit de organisatie beschikbaar komen. Ons aandachtspunt van een adequate wisselwerking tussen decentrale- en centrale organisatie blijft actueel. De informatievoorziening van decentraal naar centraal is op onderdelen ontoereikend om centraal te kunnen monitoren en tijdig beslissingen te nemen. Wij zien dit concreet terugkomen aan de hand van het relatief hoge aantal periode 14 en 15 boekingen (na eerste concept jaarrekening), inconsistentie in initiële SiSa aanlevering en informatie ten aanzien van uitspraken op belangrijke juridische geschillen niet tijdig bekend is voor het opstellen van de jaarrekening. • Daarnaast is het essentieel dat bij nieuwe taken, nieuw beleid of het succesvol binnenhalen van nieuwe incidentele specifieke uitkeringen aan de voorkant ook expliciet nagedacht wordt over de impact hiervan op de uitvoering, de bedrijfsvoering en backoffice processen (bijvoorbeeld HR en Control) zodat een integrale afweging van beleid en uitvoering kan plaatsvinden bij de besluitvorming. • Medio 2023 evalueren wij zoals gebruikelijk – mede op basis van de actualisatie van de risicoanalyse voor de jaarrekening 2023 – gezamenlijk het proces om te bepalen op welke terreinen/aspecten verdere verbeteringen in het opstel- en controleproces mogelijk zijn. De bij de vorige bullets beschreven ontwikkelingen en aandachtspunten bespreken wij dan ook graag. • Bovenstaande onderwerpen hebben wij ambtelijk en bestuurlijk besproken. Daarbij constateren wij dat deze onderwerpen intern de aandacht hebben en ook onderwerp zijn van het bestuurlijk gesprek.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Belangrijke aandachtspunten (vervolg)

In het verlengde van het concernbrede aandachtspunt, zoals beschreven onder het 'Opstel en samenstelproces' onderkennen wij de volgende belangrijke aandachtspunten:

- In de aanloop naar de jaareindecontrole hebben wij in ons periodiek regieoverleg regelmatig contact met elkaar gehad over potentiële knelpunten in de verantwoording en de controle. De belangrijkste onderwerpen hierbij waren: materiële vaste activa, grondexploitatie en SiSa. Wij concluderen naar aanleiding van onze controle dat aandachtspunten blijven bestaan met betrekking tot de verantwoording over en de controle van deze onderwerpen. Zie ook 'Opstel en samenstelproces'.
- Het Rijk kiest er in toenemende mate voor om nieuwe en specifieke opgaven voor gemeenten te bekostigen via een specifieke uitkering. Daarnaast zet gemeente Utrecht in op het aanvragen van extra middelen voor specifieke Utrechtse opgaven. Dit leidt ertoe dat er over steeds meer specifieke uitkeringen verantwoord moet worden. Deze extra middelen zijn niet 'binnen' als de gemeente de beschikking heeft ontvangen, maar als de gemeente zich – vaak - na een aantal jaren heeft verantwoord over de geleverde prestaties en gedane uitgaven. Het inrichten van het verantwoordingsproces is daarmee net zo belangrijk als het inrichten van het proces om extra specifieke middelen voor de gemeente binnen te halen (lobbyproces). Wij constateren dat het inrichten en borgen van het verantwoordingsproces meer aandacht nodig heeft, waarbij een nauwe samenwerking noodzakelijk is tussen de beleidsafdeling en de financiële functie. Zeker nu het aantal specifieke uitkeringen nog verder zal toenemen, is dat van belang. Daarnaast zien we dat er veel personele wisselingen (mobiliteit) zijn op deze langjarige dossiers. Dat vraagt om goede vastlegging en overdracht.
- De verantwoording over en interne controle van de SiSa-bijlage zijn nog steeds belegd bij een (te) beperkt aantal medewerkers binnen FIJ, waardoor het niet is gelukt om voorafgaand aan onze controle uw (interne controle) werkzaamheden af te ronden. Ook worden de gedeelde werkinstructies (poging tot meer standaardisatie) vanuit FIJ door de organisatieonderdelen niet altijd (volledig) nageleefd. Van belang is dat de organisatieonderdelen gedurende het jaar al starten met de verantwoordingsdossiers conform de gestandaardiseerde werkinstructie.
- Onze IT bevindingen uit eerdere jaren blijven een belangrijk aandachtspunt. In 2022 heeft uw organisatie de tijd genomen om bevindingen op te lossen. U geeft aan dat u de afgelopen periode stappen heeft gezet om IT bevindingen uit voorgaand jaar op te lossen.
- Uw budgetrecht ten aanzien van investeringen blijft een punt van aandacht. Kredietoverschrijdingen worden gemeld, maar leiden in de praktijk nog niet altijd tot een kredietaanpassing. Aan de hand van het aantal kredietoverschrijdingen dat meeweegt in ons oordeel blijft de grip hierop een aandachtspunt.
- Wij vragen blijvend uw aandacht voor een adequate wisselwerking tussen de centrale en de decentrale organisatie. Dit vraagt om een centrale kaderstelling richting de organisatieonderdelen, met vanuit díe onderdelen een versterking van de informatievoorziening. Dit is bijvoorbeeld vorm te geven via:
  - Het verbeteren van de projectbeheersing, om te komen tot een consistente werkwijze en tot dossiervorming per organisatieonderdeel.
  - Het vormgeven van het risicomanagement voor het kwantificeren en afdekken van risico's.
- BghU is uw uitvoeringsorganisatie voor de plaatselijke belastingen en heffingen. Jaarlijks verkrijgen wij bij de financiële verantwoording van BghU een controleverklaring op basis van onze audit instructies aan de accountant van BghU. De financiële verantwoording en controleverklaring zijn de basis voor de verantwoording van deze transactiestroom in de jaarrekening van Utrecht. Wij merken dat dit jaar vertraging is ontstaan in de uitvoering van de controle van de accountant van BghU, waardoor u de benodigde informatie circa een maand na afspraak heeft ontvangen (medio april in plaats van medio maart). De oorzaak is gelegen in een migratie van BghU naar een nieuw systeem. Wij hebben een review uitgevoerd bij de accountant van BghU. Op basis van onze review in combinatie met de verkregen controle-informatie hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de transactiestroom plaatselijke belastingen en heffingen in uw jaarrekening.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Financiële positie	• De reservepositie ultimo 2022 is afgenomen ten opzichte van 2021. De voornaamste oorzaak betreft de onttrekking robuuste posten grondexploitatie. • De beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2022 bedraagt € 74,8 miljoen (2021: € 54,8 miljoen). Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente Utrecht onderkende en aanwezige risico's van € 64,7 miljoen (2021: € 75,6 miljoen). • Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en de realisatie, en kent een relatief hoog voordelig rekeningresultaat 2022 ad € 35 miljoen (2021: voordelig € 55 miljoen). Het saldo van baten en lasten toont een negatief resultaat van € 21 miljoen. Wij verwijzen naar de 'belangrijke aandachtspunten' in deze bestuurlijke samenvatting voor een nadere toelichting bij de verschillen tussen de begroting en de realisatie.
Interne beheersing	• Op basis van de interim-controle 2022 hebben wij tekortkomingen geïdentificeerd in de interne-beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving. Onze belangrijkste bevindingen zijn met u (gemeenteraad) gedeeld, en zijn besproken in de adviescommissie Controle & Financiën van 15 december 2022. In het voorliggende accountantsverslag vindt u onze bevindingen naar aanleiding van de jaarrekening-controle. • IT: Uw prioriteit lag het afgelopen jaar bij het oplossen van onze detailbevindingen uit de controle van 2021. Wij hebben daarom gezamenlijk besloten om dit jaar de opvolging van de bevindingen van 2021 niet op detailniveau in kaart te brengen, maar om deze op basis van een interview met de betrokken functionarissen van Utrecht op geaggregeerd niveau in opzet te inventariseren. In een geheime bijlage bij de managementletter hebben wij op basis daarvan verslag gedaan over de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en ons cyber-assessment. De bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving (die vanuit voorgaand jaar blijven staan) leiden ertoe dat de gemeente en ook wij niet zonder meer kunnen steunen op de effectieve werking van algemene IT-beheersmaatregelen. Net als voorgaande jaren hanteren wij bij onze controle op voorhand een aanpak waarbij wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden buiten de IT-omgeving plannen om in te spelen op de onderkende risico's. Wij hoeven daarom onze aanpak bij de controle niet te wijzigen. U geeft aan dat u de afgelopen periode stappen heeft gezet om IT bevindingen uit voorgaand jaar op te lossen. • Wij trekken samen met uw gemeente op in het proces van het digitaliseren van de interim- en jaarrekeningcontrole en toepassen van innovatieve oplossingen. Dit jaar hebben wij payroll analytics ingezet en de uitkomsten besproken met uw organisatie. Wij hebben verschillende mogelijkheden besproken met concernaudit en dit voorjaar hebben wij een presentatie gegeven rondom de analyse van nieuwsberichten. Door middel van kunstmatige intelligentie zijn wij in staat om een omvangrijk aantal nieuwsberichten te categoriseren in (potentieel) relevante onderwerpen voor de jaarrekeningcontrole. Ons controleteam volgt de relevante onderwerpen op bij de controle. Concernaudit onderzoekt op dit moment de mogelijkheden van een dergelijke toepassing en tevens het bredere gebruik van kunstmatige intelligentie. Dit onderwerp krijgt dit najaar gevolg door de mogelijkheden van kunstmatige intelligentie en voorspellende modellen te onderzoeken.
Kwaliteit verslaggeving	Er zijn in 2022 geen belangrijke wijzigingen doorgevoerd in de verslaggevingsvoorschriften. Tijdens de controle hebben wij het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingsvraagstukken geëvalueerd. Hierbij valt te denken aan het proces om tot schattingen te komen, zoals bij de grondexploitatie en de voorzieningen. Bij díe processen waarbij wij dat nodig achtten, hebben wij specialisten betrokken, zoals bij de controle van de grondexploitatie. Wij kunnen ons vinden in de door de gemeente gekozen en gehanteerde schattingen en parameters (zie ook 'Grondexploitatie').

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Grondexploitatie	Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere een analyse gemaakt van de realisatie in en de geactualiseerde schattingen ultimo 2022 versus de schattingen in de jaarrekening 2021 ('backtesting'). Ook hebben wij de door de gemeente toegepaste parameters voor onder andere de toerekening van kosten- en opbrengstenstijgingen gecontroleerd, waarbij wij door ons ingeschakelde specialisten betrokken hebben bij het beoordelen ervan. Tevens hebben wij detailwerkzaamheden verricht op belangrijke schattingsonderdelen in de voor de accountantscontrole relevante grondexploitatie-begrotingen, waarbij aandacht besteed is aan de aannemelijkheid van de gedane veronderstellingen en aan de juiste toepassing van het Besluit Begroting en Verantwoording hierin. Wij hebben als onderdeel van deze werkzaamheden specialisten ingeschakeld voor het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen betreffende de grondexploitaties Leidsche Rijn, Merwede OPG en Busstalling en Beurskwartier. Op grond van de door ons verrichtte werkzaamheden concluderen wij dat de uitgangspunten die in de grondexploitaties, en dus in de jaarrekening 2022, zijn verwerkt, door ons zijn getoetst als aannemelijk kunnen worden aangemerkt. De belangrijke thema's die in 2022 gespeeld hebben wij de controle van de waardering van de grondexploitaties, zoals de macro economische ontwikkelingen en de impact hiervan op het verwachte resultaat van de grondexploitaties, hebben wij verder uitgewerkt in het onderdeel 'Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)'.
Jeugdzorg en Wmo	• De VNG en het Rijk hebben recent een financieel principeakkoord bereikt over de Hervormingsagenda jeugd waarin de eerder aangekondigde bezuinigingen met ingang van 2023 tot en met 2025 worden bevroren. Tegelijkertijd blijft de eerder geformuleerde bezuinigingsdoelstelling van € 1 miljard wel overeind, waarbij het Rijk aangeeft dat een bedrag van € 380 miljoen mogelijk niet haalbaar is. Hoewel autonome groei en onvoorziene omstandigheden met dit akkoord onder de verantwoordelijkheid van het Rijk vallen, blijft het belangrijk voor de gemeente om de ontwikkelingen nauwgezet te blijven volgen. • Een belangrijk aandachtspunt voor het sociaal domein in dit kader is de ontwikkeling van de financiële positie van zorgaanbieders van zowel jeugdzorg als aanbieders die zich bezighouden met de uitvoering van de Wmo. In toenemende mate zien wij dat zorgaanbieders moeite hebben om tot een sluitende exploitatie te komen. Daarbij lijken de lonen in de zorg fors toe te nemen op basis van de recent gesloten cao's, wat zeer waarschijnlijk voor gemeenten een effect gaat hebben op de kosten van jeugdzorg en Wmo (aangezien de verwachting is dat de hogere lonen resulteren in hogere tarieven). Mogelijk heeft dit effect op de vaste afspraken volgens vierkantbekostiging (taakgerichte uitvoeringsvariant) en het (beperkter) deel dat op basis van P*Q (inspanningsgerichte uitvoeringsvariant) wordt afgerekend.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Realiteitsgehalte begroting	• Uit het overzicht van baten en lasten 2022 blijken dit jaar minder (grote) verschillen tussen begroting en realisatie. U heeft nadrukkelijk aandacht vanuit de organisatie voor het reëler ramen om afwijkingen c.q. volumeverschillen in zowel de lasten, baten als saldi verder in te perken. • Uit de analyse van de financiële afwijkingen in de samenvatting in de jaarstukken blijken op verschillende onderdelen, in zowel het fysieke en sociale domein als de bedrijfsvoering, vertragingen in de uitvoering te leiden tot onderrealisatie. Als redenen voor vertragingen worden genoemd: personeelstekort, personeelsmobiliteit, stijgende bouw- en materiaalkosten en planologische procedure. Niet alle genoemde oorzaken zijn eenzijdig door u beïnvloedbaar. Wel wordt rekening gehouden met de gevolgen van deze oorzaken, onder andere door het inzetten van planningsoptimisme in de knelpunten bij de Voorjaarsnota. Daardoor wordt de voorspelbaarheid van de exploitatiebegroting (verder) verhoogd. De investeringen in materiële vaste activa blijven achter op begroting (€ 89,5 miljoen investeringen ten opzichte van €180,8 miljoen volgens begroting). Het is in dit kader belangrijk het realiteitsgehalte kritisch te blijven bezien en te evalueren, en daarbij ook te bekijken in hoeverre de ambities en projecten/activiteiten in evenwicht zijn met wat kan worden gerealiseerd door de organisatie. Dit vraagt nadrukkelijk aandacht omdat voor het realiseren van uw doelen en ambities, de (investerings) uitgaven de komende jaren naar verwachting nog verder toenemen. Belangrijke opgaven zijn onder anderen het realiseren van een versnelling in de woningbouw, de energietransitie, klimaatadaptatie en mobiliteitsopgave. • Naar onze mening is een inventarisatie van de uit eerdere jaren nog doorlopende activiteiten (‘backlog’) en voor komende jaren geplande activiteiten, en de daarvoor benodigde versus beschikbare personele capaciteit essentieel. Dit start bij de ambtelijke capaciteit maar het capaciteitsvraagstuk gaat ook over de vraag of de markt, in een situatie met toenemende personele schaarste, de ambities van uw gemeente aan kan. Om dit inzicht te verkrijgen, adviseren wij u de omvang van de gewenste investeringen over een langere periode inzichtelijk te maken en van daaruit te analyseren in hoeverre ambities realiseerbaar zijn en afhankelijk van de uitkomsten de realisatiekracht in balans te brengen met uw ambities. Op basis van dit inzicht moet de gemeente vervolgens prioriteiten stellen en keuzes (durven) maken, zodat een beter evenwicht ontstaat in ambities en activiteiten versus de beschikbare personele capaciteit. Ook hier is het essentieel dat bij de besluitvorming over ambities, beleid en projecten aan de voorkant expliciet wordt nagedacht over de impact van ambities, beleid en projecten op de uitvoering, realisatie, bedrijfsvoering en backoffice processen (bijvoorbeeld HR en Control).
Naleving van de Europese aanbestedingsregels	Wij constateren dit jaar een verdere toename in de omvang van onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. In 2022 blijkt een rechtmatigheidsfout van in totaal circa € 11,2 miljoen (2021: circa € 3,5 miljoen). De fout bestaat uit een veelvoud aan opdrachten, waarvan 85% van de fout is vertegenwoordigd door twee opdrachten bij zes crediteuren (€ 9,5 miljoen van de totale fout van € 11,2 miljoen). U heeft deze fout geconstateerd op basis van een combinatie van repressieve interne-beheersmaatregelen en interne controles. Wij hebben zelfstandig gegevensgerichte controlewerkzaamheden verricht op de Europese aanbestedingsregels en komen tot dezelfde conclusie als u. De rechtmatige naleving van de aanbestedingsregels staat hoog op uw agenda. Wij hebben kennisgenomen van de acties die u heeft ingezet om de interne beheersing te versterken. Ook heeft u specifiek acties genomen ten aanzien van de fouten met grootste aandeel (85% bij de organisatieonderdelen Ruimte en Stadsbedrijven), zoals: acties ten aanzien van de geconstateerde fouten (beëindigen contracten), aandachtspunten voor de interne beheersing en plan van aanpak. Een belangrijk aandachtspunt betreft de primaire registratie van contracten en looptijden, waaronder verlengingsopties, zodat tijdig kan worden gesignaleerd dat opdrachten opnieuw moeten worden aanbesteed.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Speerpunten adviescommissie Controle & Financiën	Wij hebben tijdens onze controle blijvende aandacht gehad voor de aandachtspunten die uw adviescommissie Controle & Financiën ons heeft meegegeven: • Inzicht in de financiële positie: een trendanalyse is opgenomen in dit accountantsverslag (hoofdstuk: 'De financiële positie van uw gemeente'). • Kwaliteit en voorspellende waarde van de begroting: opgenomen in dit accountantsverslag (hoofdstuk: 'De financiële positie van uw gemeente').
Begrotingsrechtmatigheid	Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van de overschrijding(en) naar de analyse van de begrotingsrechtmatigheid, zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' van de jaarrekening. Hiermee legt het college verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2022. De geconstateerde lastenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig zijn aangemerkt, wegen mede op basis van de analyse van het college niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel. Daarnaast zijn er vijftien (investerings) kredieten overschreden, waarvan uw college concludeert dat de totale overschrijding van € 2,5 miljoen meeweegt in ons rechtmatigheidsoordeel. Wij delen deze conclusie, hoewel deze overschrijding niet heeft geleid tot een andere strekking van ons rechtmatigheidsoordeel.
Frauderisicoanalyse	Via onderzoeken en audits besteedt uw gemeente aandacht aan de onderwerpen 'fraude' en 'integriteit'. In 2022 heeft u diverse verbeteringen ingezet, onder meer met het uitvoeren van een thema-onderzoek (proces van verstrekking reisdocumenten) en de start met interne frauderisicoworkshops, zoals ten aanzien van zorgfraude. Concernaudit heeft een workshop ontwikkelt met als doel om (a) fraudebewustzijn bij medewerkers te verhogen, (b) frauderisico's te identificeren, en (c) mitigerende maatregelen voor frauderisico's te ontwerpen. Wij hebben in ons accountantsverslag over vorig boekjaar enkele observaties gedaan met betrekking tot uw interne frauderisicoanalyse, die in onze managementletter wederom onder de aandacht zijn gebracht. Volgens uw Jaarplan Concernaudit april 2023 - maart 2024 actualiseert u daarom komend jaar uw interne gemeentebrede frauderisicoanalyse, breidt u de frauderisicoworkshops uit en toetst u interne-beheersmaatregelen van kwetsbare processen. Wij maken, net als voorgaande boekjaren, bij onze frauderisicoanalyse en gesprekken gebruik van onze interne forensisch specialisten. Dit draagt bij aan een robuuste frauderisicoanalyse en ondersteunt ons in de advisering over uw interne frauderisicoanalyse en over de werkzaamheden op het gebied van fraudepreventie. In 2022 zijn onze deskundigen betrokken bij: advisering over uw interne frauderisicoanalyse, besprekingen over de afwikkeling van de casus Rachmaninoffplantsoen (waaronder het taxatieproces) en bespreking van integriteitsmeldingen.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Overig

Energietoeslag studenten

Op 17 april jl. heeft de rechtbank uitspraak gedaan in de zaak die een student heeft aangespannen tegen uw gemeente. De rechtbank oordeelt dat het uitsluiten van studenten van categoriale energietoeslag ongerechtvaardigd is. U bent (als gemeenteraad) op 19 april geïnformeerd dat uw college de aanvragen waarbij nog geen sprake is van onherroepelijkheid (maximaal 600 bezwaren) opnieuw gaat beoordelen. De studenten die aan de criteria van de beleidsregel voldoen gaat u individueel € 1.800 toekennen, waarvan € 1.300 toeziet op 2022 en € 500 op 2023. Op basis van de uitspraak door de rechtbank en het aantal bezwaren, constateren wij dat voor het boekjaar 2022 een verplichting bestaat van € 780.000. Deze verplichting is niet opgenomen in de jaarrekening. Wij merken dit bedrag aan als fout die onze rapporteringstolerantie van € 500.000 overstijgt.

Vennootschapsbelasting en winsttoets grondbedrijf

Uw gemeente is vanaf de invoering van de vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen (2016) in gesprek met de belastingdienst over de toepassing van de vennootschapsbelasting, onder andere over de activiteit grondexploitatie. Hierbij heeft de belastingdienst de clustering van het grondbedrijf (als geheel) voor de toets of de activiteit 'door de ondernemerspoort gaat', bevestigt. Volgens afspraak doet u jaarlijks een winsttoets (quick-scan) voor het grondbedrijf om vast te stellen dat op de activiteit niet structureel overschotten worden gerealiseerd dat kan leiden tot belastingplicht. Voorgaande jaren bleek op basis van de ontwikkelingen van uw grondbedrijf, jaarlijkse uitkomst van de winsttoets (dusdanig negatief saldo) en bevestigend vragenonderzoek geen aanleiding voor nader onderzoek. Op basis van de actuele ontwikkelingen hebben wij dit jaar een gesprek gevoerd in bijzijn met onze Vpb-specialist en concluderen dat een aantal veronderstellingen bij de winsttoets moeten worden aangepast. Wij concluderen naar aanleiding van ons gesprek dat uw interpretatie van de 'Handreiking vennootschapsbelasting en het gemeentelijk grondbedrijf' voor het doen van de winsttoets op een tweetal punten niet correct is. Op basis van uw herziene winsttoets (na aanpassing van de veronderstellingen) is het saldo van het grondbedrijf nog steeds negatief. U verwacht dat de winsttoets de komende jaren eveneens een negatief saldo laat zien. Wij vragen u om dit de komende jaren te blijven monitoren en mee te nemen in het gesprek met de belastingdienst.

Voorziening verlofsparen

- Met de invoering van de cao gemeenten 2021-2022 kunnen medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze uren verjaren niet. Het verlofsparen kan leiden tot verlofstuwmeren die medewerkers bijvoorbeeld inzetten voor een sabbatical of om eerder met pensioen te gaan. Bij het bepalen van de omvang van de voorziening verlofsparen zijn landelijk diverse uitvoeringsvragen ontstaan. De commissie BBV heeft daarom eind januari 2023 een nadere toelichting rondom de voorziening verlofsparen gepubliceerd. Hieruit blijkt onder andere dat gemeenten voor het spaarverlof, zoals dit vanaf 2022 van toepassing is, een voorziening moeten vormen omdat hier sprake is van een spaarsaldo dat in de tijd, naar verwachting, niet van gelijke omvang zal zijn wat betreft toevoegingen en opnamen van spaarverlof.
- Uw gemeente heeft in 2022 in de salarisadministratie voor alle medewerkers de mogelijkheid gegeven om aan te geven of zij gebruik willen maken van de mogelijkheid tot verlofsparen. Op basis van de medewerkers die hebben geopteerd voor spaarverlof is in 2022 een voorziening verlofsparen gevormd van € 961.000.

2306731EDA/AG/12

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het normenkader 2022, dat op 28 maart 2023 ter kennisgeving is aangeboden aan de gemeenteraad.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2022 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Toelichting uitgebreide controleverklaring

De controleverklaring bij de jaarrekening heeft een belangrijke maatschappelijke functie. Daarin geeft de accountant namelijk weer of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de resultaten en financiële positie, en of de baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Gebruikers van jaarrekeningen hebben aangegeven behoefte te hebben aan meer inzicht in de door de accountant ter zake uitgevoerde werkzaamheden. In onze controleverklaring van vorig boekjaar hebben wij, vooruitlopend op de wijziging van de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (de voorschriften voor het uitvoeren van een accountantscontrole), reeds een uitgebreidere tekst opgenomen in de controleverklaring bij uw jaarrekening. Dit jaar doen wij in het hoofdstuk 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' in onze controleverklaring verslag over onze controleaanpak voor frauderisico's, naleving van wet- en regelgeving, en de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Utrecht hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Utrecht uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Wij hebben niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze minimumdrempel, die van invloed zijn op het vermogen en/of het resultaat van de gemeente. Wij hebben deze niet-gecorrigeerde controleverschillen opgenomen in Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Wij hebben controleverschillen (fouten) geïdentificeerd met betrekking tot de rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2022, zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2022.

Op basis van onze controlewerkzaamheden en de toelichting in de jaarrekening (hoofdstuk: 'Begrotingsrechtmatigheid') constateren wij dat een bedrag van € 2,5 miljoen aan kredietoverschrijdingen meeweegt in ons oordeel.

Daarnaast hebben wij Europese aanbestedingsafwijkingen geïdentificeerd voor een bedrag van € 11,2 miljoen.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2022 geconstateerd.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel, die van invloed zijn op de WNT.

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Er zijn geen belangrijke wijzigingen doorgevoerd in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van uw gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2022, onder 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling'.

Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingsvraagstukken en de toegepaste inschattingen goed onderbouwd en redelijk zijn, en dat ze consistent zijn gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Utrecht

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de waarderings-grondslagen in de jaarrekening 2022.

De grondslagen zijn toegepast met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. De grondslagen zijn aanvaardbaar.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.

De jaarstukken 2022 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2022 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2022 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten met toelichting en de SiSa-bijlage).

De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over onder andere weerstandsvermogen en risicobeheersing, bedrijfsvoering en verbonden partijen) het jaarverslag.

Op basis van de Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college van burgemeester en wethouders in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Bevindingen jaarrekening

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is afgenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van de baten en lasten over het boekjaar 2022 bedraagt € 21 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 56 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2021 € 35 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2022 38% van het balanstotaal (ultimo 2021: 41% van het balanstotaal) en is (beperkt) verslechterd ten opzichte van 2021.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Correctie beginbalans				5	-	-
Eigen vermogen per 1 januari	**852**	**822**	**662**	**633**	**645**	**657**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 56	-/- 25	-/- 40	-/- 53	-/- 43	-/- 55
Gerealiseerd resultaat	35	55	200	82	26	43
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**-/- 21**	**30**	**160**	**29**	**-/- 17**	**-/- 12**
Eigen vermogen per 31 december	**831**	**852**	**822**	**662**	**628**	**645**

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)	
Totale baten	1.734
Totale lasten	-/- 1.755
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**-/- 21**
Af: stortingen in reserves	-/- 200
Bij: onttrekkingen aan reserves	256
Saldo mutaties reserves	56
Gerealiseerd resultaat	**35**

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2022 laat een nadelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 21 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 31 miljoen (begroting na wijziging, ofwel 'actuele begroting' zoals opgenomen in het Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening).

De jaarrekening 2022 sluit – na het verwerken van de mutaties in de reserves – met een voordelig gerealiseerd resultaat van circa € 35 miljoen.

In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De gemeente heeft de belangrijkste verschillen toegelicht en de financiële impact ervan in kaart gebracht. In de paragraaf Begrotingsrechtmatigheid gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten (x € 1 miljoen)

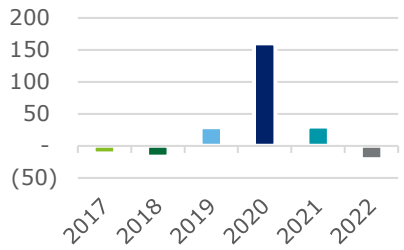

Mutaties in reserves (x € 1 miljoen)

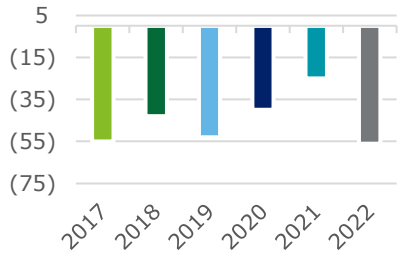

Gerealiseerd resultaat (x € 1 miljoen)

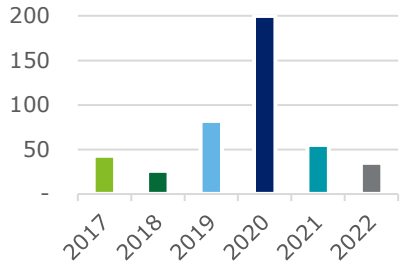

Totaalsaldo van baten en lasten (in € 1 miljoen)

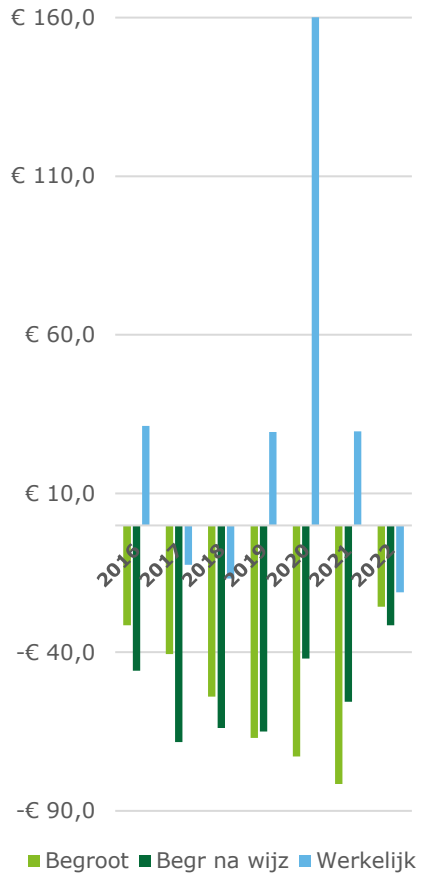

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Kengetallen voor de gemeente Utrecht (begroot en werkelijk over de periode 2016-2022)

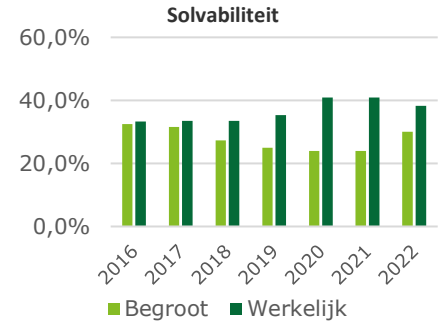

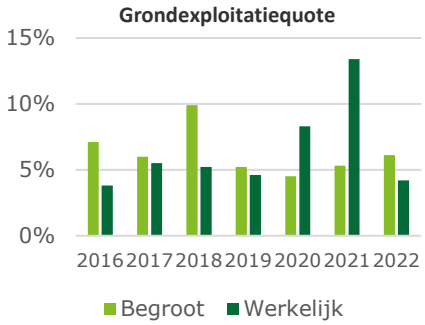

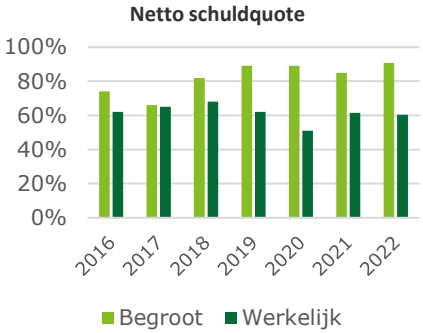

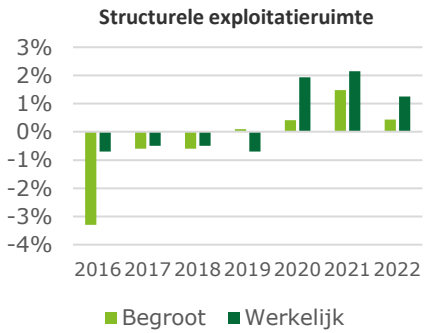

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Als er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (totaal van algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatiequote

De grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt: hoe hoger de grondexploitatiequote, hoe groter het risico dat de gemeente loopt.

Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen, en geeft een indicatie van de 'druk' van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Structurele exploitatieruimte

Voor het beoordelen van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeente-fonds en de opbrengsten uit de onroerendezaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten, die worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te kunnen dekken.

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Voorspellende waarde van uw begroting

De jaarrekening 2022 sluit met een positief gerealiseerd resultaat van circa € 35 miljoen.

De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad de financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college zijn beleid en doelen kan realiseren.

In de samenvatting van uw financiële positie op pagina 15 van de jaarstukken beschrijft uw college het planningsoptimisme. Als redenen voor vertragingen worden genoemd: personeelstekort, stijgende bouw- en materiaalkosten en planologische procedure. Kanttekening daarbij is dat niet alle genoemde oorzaken eenzijdig door u beïnvloedbaar zijn. Met name de stijgende bouwkosten en complexe binnenstedelijke investeringen zijn herkenbare oorzaken die niet gemakkelijk en geïsoleerd kunnen worden opgelost. U houdt zoveel mogelijk rekening met de gevolgen van de oorzaken, onder andere door het inzetten van planningsoptimisme in de knelpunten bij de Voorjaarsnota. Daardoor wordt de voorspelbaarheid van de exploitatiebegroting (verder) verhoogd. Ook wordt actief geworven op nieuwe projectleiders, om de voortgang van investeringen zoveel mogelijk te faciliteren. Tegelijkertijd ziet u de financiële druk toenemen. “Nee” verkopen wordt daarbij een steeds reëlere optie.

De investeringen in materiële vaste activa blijven achter op begroting (€ 89,5 miljoen investeringen ten opzichte van €180,8 miljoen volgens begroting). Uw organisatie is zich bewust van de problematiek dat de realiteit niet in balans is met de beschikbare capaciteit en mogelijkheden. Wij vragen u om blijvende aandacht te besteden aan het uitvoeren van nader onderzoek en om eventueel maatregelen te nemen waarmee de voorspellende waarde van de begroting van zowel de investeringen als de baten en lasten en de uitvoeringskracht ervan dichter bij elkaar kunnen worden gebracht.

Saldo baten en lasten | Begroting vs. realisatie (x € 1 miljoen)

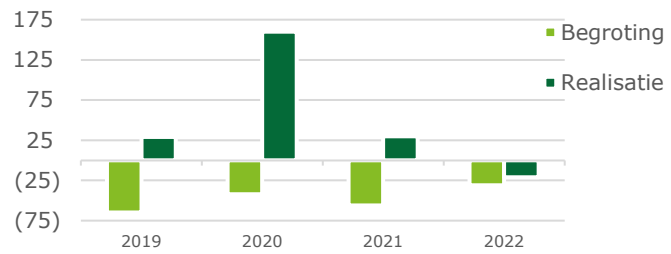

Baten | Begroting vs. realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

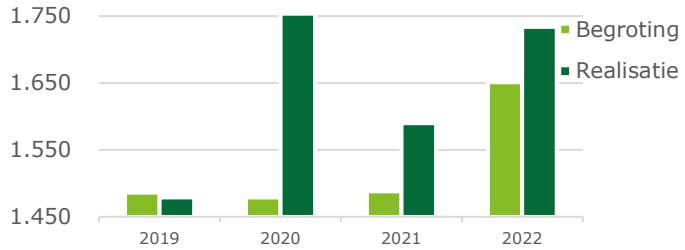

Lasten | Begroting vs. realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

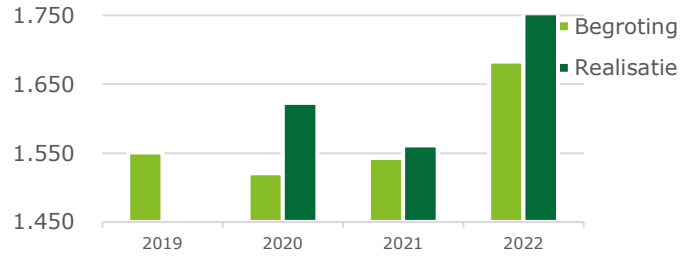

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Het weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Beide zijn gemuteerd in 2022; de ratio weerstandsvermogen is met 0,43 toegenomen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 74,8 miljoen (2021: € 54,8 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

Benodigde weerstandscapaciteit

De inventarisatie van de risico's – die in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag is opgenomen – geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is er een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de belangrijkste risico's. Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Het berekende bedrag voor specifieke risico's bedraagt € 64,7 miljoen (2021: € 75,6 miljoen). Ten opzichte van 2021 is hiermee sprake van een afname van de gekwantificeerde risico's met € 10,9 miljoen.

Uw weerstandscapaciteit van € 74,8 miljoen is toereikend in relatie tot de berekende risico's van € 64,7 miljoen. Dit heeft het college inhoudelijk nader toegelicht in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag.

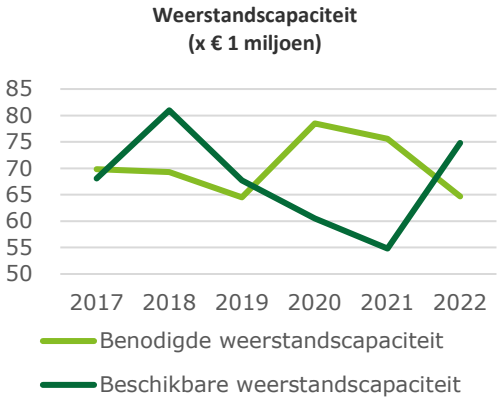

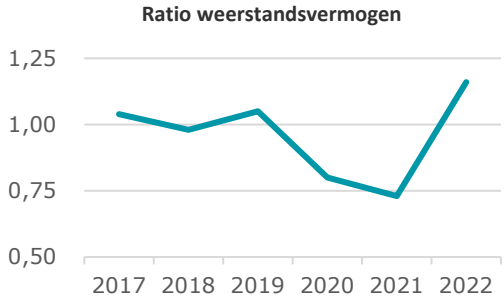

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost waaraan de belangrijkste schattingen in de jaarrekening ten grondslag liggen, betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is vanwege het saldo ultimo 2022 ad € 80,09 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook vanwege de schattingen die een rol spelen bij het ramen van de in 2023 e.v. nog te realiseren baten ad € 911,56 miljoen en de lasten ad € 869,31 miljoen. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het verwachte resultaat bij het afsluiten van de projecten. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is, en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van de grondexploitatie dient de gemeente per individueel project te bepalen of zij de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren kosten en opbrengsten, naar beste schatting, kan terugverdienen.

De gemeente Utrecht schat ultimo 2022 in, dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele grondexploitatie circa € 103,5 miljoen bedraagt (2020: € 117,2 miljoen). Hiervoor is een voorziening getroffen. Deze voorziening is voor een bedrag van € 101,5 miljoen in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie. Het resterende deel van deze verliesvoorzienig is aan de passivazijde van de balans gepresenteerd. Dit is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording.

Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on) mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- Programmering: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- Plankosten: door de toenemende vraag naar woningen, en dus naar bouwcapaciteit, is er sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- Parameters: zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en vanuit de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

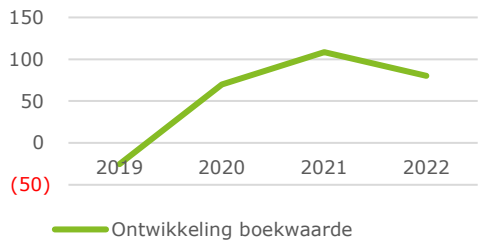

De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie is in 2022 afgenomen (€ 28,38 miljoen).

De belangrijkste oorzaken hiervan zijn het afsluiten van vier binnenstedelijke grondexploitaties, die gezamenlijk een boekwaardedaling ad € 11,36 miljoen genereren alsmede de mutatie op de robuuste posten van Leidsche Rijn ad € 35,81 miljoen.

Op de overige grondexploitaties is er per saldo een toename van de gemaakte kosten zichtbaar.

Overzicht nog te realiseren baten en lasten per project (x € 1 miljoen)

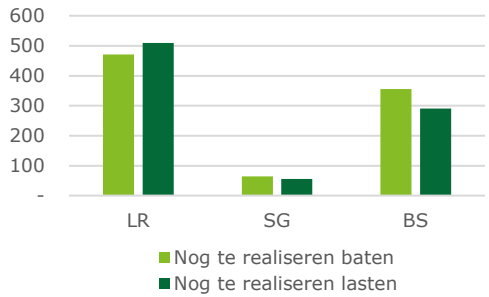

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties – vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijgingen en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen. Met andere woorden: is er sprake van consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2022 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Tussentijdse winstneming

In juli 2019 heeft de commissie BBV de notitie ‘Grondbeleid in begroting en jaarstukken’ gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat gemeenten voor een tussentijdse winstneming de ‘Percentage Of Completion methode’ (POC-methode) moeten toepassen. Hierbij geldt dat gemeenten, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, tussentijds winst moeten nemen.

Voor het toepassen van de POC-methode is het van belang dat uw gemeente het resultaat betrouwbaar kan schatten. Ook moet er sprake zijn van verkochte grond en gerealiseerde kosten.

Op grond van de POC-methode heeft uw gemeente in het boekjaar 2022 voor€ 9,06 miljoen tussentijdse winst genomen op de grondexploitatie (2020: € 26,52 miljoen).

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol.

Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de gemeente de bestaande ruimte herontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger is voor risico’s dan volledig nieuw uit te leggen locaties. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt voor een hoger risicoprofiel, doordat het schatten van de kosten en de opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat de grondexploitaties Leidsche Rijn, Stationsgebied, Merwede OPG en Busstalling en Beurskwartier de belangrijkste projecten binnen uw gemeente zijn, waarbij wij de grondexploitatie Leidsche Rijn voor onze controle op deelcomplexniveau hebben geanalyseerd en – waar wij dat noodzakelijk achtten op grond van onze professionele oordeelsvorming – hebben geselecteerd voor een nadere controle.

Van deze (deel) projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren kosten en opbrengsten getoetst, en is tevens de getroffen verliesvoorziening of de verantwoorde (tussentijdse) winstneming gecontroleerd. Gezien de verhoogde complexiteit van bepaalde onderdelen binnen de grondexploitaties Leidsche Rijn, Merwede OPG en Busstalling en Beurskwartier, hebben wij eveneens specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Naast de hierboven benoemde projecten die wij geselecteerd hebben voor een diepgaande inhoudelijke controle, hebben wij op grond van onze risicoanalyse ook aandacht besteed aan de volledigheid van de tussentijdse winstneming op Ouderijn West en Merwedekanaalzone 4: Defensieterrein.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2022 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de in de grondexploitaties gehanteerde uitgangspunten.
- Op specifieke onderdelen externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen en grondopbrengsten.
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

Wij merken volledigheidshalve op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2022 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten hebben betrokken bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente.

Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties.

Belangrijke bevindingen en doorgevoerde correcties

Wij gaan hieronder in op een aantal belangrijke thema's die in 2022 gespeeld hebben wij de controle van de waardering van de grondexploitaties:

Kwaliteit dossiervorming

Wij constateren, net als in voorgaande jaren, dat de gemeente Utrecht een grote ontwikkelambitie heeft, die veel vraagt van het fysieke domein.

Los van het uitvoeren van de grondexploitatie-plannen dienen ook de administratie en de dossiervorming van de plannen van een goed niveau te zijn om deze ambitie (financieel) beheersbaar te kunnen uitvoeren.

In 2021 hebben wij aan u gerapporteerd dat naar onze mening de kwaliteit van de controle-informatie, oftewel de dossiers die ten grondslag liggen aan de grondexploitatieberekeningen en hiermee de financiële verantwoording inzake deze ontwikkelingen, kwalitatief gezien een impuls nodig had.

Deze constatering vloeide voort uit diverse detailbevindingen die tijdens de jaarrekeningcontrole 2021 geconstateerd waren. Tijdens de jaarrekeningcontrole 2022 hebben wij vastgesteld dat de kwaliteit van de controle-informatie aanzienlijk verbeterd is, wat het controleproces van de waardering van de bouwgronden in exploitatie op een positieve wijze heeft beïnvloed.

De hiervoor benoemde verbetering is ontstaan doordat er voorafgaand aan de accountantscontrole 2022 intensief overleg geweest is tussen de afdeling Ruimte en Deloitte over de randvoorwaardelijke eisen en verwachtingen inzake de beschikbare controle informatie. De afdeling Ruimte heeft hierdoor gedurende het herzieningsproces van de grondexploitaties beter kunnen anticiperen op de dossier technische kant binnen dit proces. Daarnaast heeft strak projectmanagement, vanuit de afdeling Ruimte, gedurende het controleproces geleid tot een versnelling van de controle.

Ten slotte hebben wij bij de interim-controle 2022 reeds vastgesteld ons eerder gerapporteerde aandachtspunt rondom de compliance van besluitvorming opgevolgd is.

Wij concluderen derhalve dat er aan alle door ons gerapporteerde aandachtspunten, uit het accountantsverslag 2021, opvolging gegeven is. Wij vinden dit een positieve ontwikkeling.

Macro economische ontwikkelingen en de impact hiervan op het verwachte resultaat van de grondexploitaties

In 2022 is de trend van de stijgende vastgoedprijzen gebroken. Door de renteverhogingen van de ECB, om de inflatie op meerdere terreinen te drukken, is de rente op de kapitaalmarkt in een jaar tijd fors gestegen. Dit maakt het voor de consument duurder om geld te lenen voor het aankopen van vastgoed. In combinatie met de nog steeds stijgende bouwkosten stagneren of dalen de verwachte resultaten van, met name, de grondexploitaties die nog vol in de uitvoeringsfase zitten.

Bij de grondexploitaties van de gemeente Utrecht is het effect van de macro economische ontwikkelingen in 2022 neutraal geweest. Wij hebben voor onze analyse de resultaten van de in 2022 nog actieve grondexploitaties vergeleken met deze zoals geprognosticeerd in 2021. Uit onze analyse blijkt dat op totaalniveau de verwachte eindwaarde slechts met 0,6 miljoen gedaald is. Dit wordt met name veroorzaakt door een aantal na-ijl effecten terzake in 2022 gerealiseerde grondverkopen en tenderresultaten binnen Leidsche Rijn en een in 2022 doorgevoerde scopewijziging in Merwedekanaalzone 4: Defensieterrein, waardoor de nog te realiseren kosten afgenomen zijn. Wij merken volledigheidshalve op dat de afgesloten grondexploitaties dus buiten beschouwing gelaten zijn in de bovenstaande analyse.

Hoewel het uiteindelijke effect op de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties van de gemeente Utrecht nihil is, vormden de inflatie en bijgestelde toekomstverwachtingen voor opbrengsten en kosten een belangrijk aandachtsgebied tijdens de accountantscontrole 2022. Deze uit zich specifieke in de parameters.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Wij hebben vastgesteld dat bij de actualisatie van de parameters rekening gehouden is met de hoge inflatie die in de loop van 2022 is ontstaan.

De gemeente Utrecht heeft de hoge inflatie van 2022 verwerkt door de basisramingen van de grondexploitaties te actualiseren naar het prijsniveau van 1 januari 2023. Voor de toekomstige kostenstijgingen heeft de gemeente Utrecht de parameters (korte termijn, middellange termijn en lange termijn) aan de hand van een uitvoerige analyse van marktrapportages, in combinatie met een hierop uit laten voeren second opinion, bepaald. Op grond van de door ons verrichte controlewerkzaamheden op de totstandkoming van de parameters en de aannemelijkheid hiervan, concluderen dat de parameters inzake de kostenstijgingen voor de grondexploitaties evenwichtig bepaald zijn.

Voor wat betreft de opbrengstenparameter heeft de gemeente Utrecht het standpunt ingenomen dat dit op korte termijn het opbrengstenniveau doet stabiliseren c.q. licht doet dalen, wat vertaalt is in een index van 0%. Wij zijn echter van mening dat de licht stijgende bouwkosten en naar verwachting dalende huizenprijzen in de vrije sector in 2023 en 2024 mogelijk een dalende grondprijs tot gevolg zullen hebben. Ondanks dat Utrecht een stabilisatie inrekent voor 2023 en 2024 concluderen wij in zijn geheel dat de geprognosticeerde opbrengsten in de grondexploitaties niet onaannemelijk zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat de gemeente Utrecht met een relatief lage basisgrondprijs rekent. Dit vereffent het effect van de parameter die positiever is dat de verwachtingen vanuit de markt.

Hoewel er dus geen sprake is van een bevinding die de waardering in de jaarrekening 2022 beïnvloed achten wij het voor de boekjaren 2023 en verder van belang dat de gemeente Utrecht de opbrengstenramingen en indexen kritisch blijft volgen en zo goed mogelijk in lijn blijft brengen met de markt.

Robuuste posten Leidsche Rijn

In 2020 heeft de gemeente Utrecht nagedacht over het verhelpen van de onzekerheden die in de deelplan overstijgende kostenprognoses zitten van Leidsche Rijn. Om de onzekerheid in de controle weg te nemen heeft de gemeente Utrecht toen besloten om de deelplan overstijgende ‘robuuste’ ramingen die ten grondslag ligt aan de waardering van het project in de jaarrekening tijdelijk uit de raming van de grondexploitatie te halen.

De totale raming die in 2020 tijdelijk uit de grondexploitatie is gehaald, bedraagt circa € 241 miljoen. De verslaggeving technische correctie die als gevolg hiervan gemaakt is bedroeg circa € 143,6 miljoen. Dit is berekend middels de ‘percentage of completion (POC-) methode’.

In 2022 is op grond van (a) actuele besluitvorming over deelprojecten binnen Leidsche Rijn en (b) de status van deelprojecten binnen Leidsche Rijn gebleken dat een deel van de robuuste postenraming terug kan vloeien. De terugvloeiing ontstaat met name als gevolg van:

- Het concreet worden van de raming Planbureau Leidsche Rijn (Via het raadsbesluit vaststelling begroting 2023 e.v.)
- Het concreter worden van de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de raming van de parkeeropgave Leidsche Rijn Centrum, waardoor deze kostenpost in 2022 betrouwbaar te schatten is.

Dit heeft geleid tot een terugname van de eerder genomen tussentijdse winst op Leidsche Rijn ad € 35,807 miljoen als gevolg van de correctie op de robuuste posten. Ditzelfde bedrag is, in overeenstemming met het in 2021 genomen besluit bij het vaststellen van de jaarrekening 2020, ter dekking van deze terugname onttrokken uit de bestemminsgreserve Grondexploitatie.

Wij merken volledigheidshalve op dat in 2022 nog geen terugvloeiing van de robuuste post inzake de Mobiliteitshub (Hub XL) heeft plaatsgevonden.

Hoewel de gemeente Utrecht in 2022, door een ingeschakelde externe deskundige. een civieltechnische raming op heeft laten stellen op basis van een schetsontwerp, moet er nog definitieve besluitvorming door de gemeenteraad plaats vinden over de bouw van de Hub XL en het hierbij te voteren investeringskrediet. Deze besluitvorming wordt in 2023 verwacht. Pas na de besluitvorming kan de robuuste post die samenhangt met de realisatie van de Hub XL terugvloeien.

Stads Caelen
YOGA POINT

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn adequaat toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij een controle uitgevoerd op de begrotingsrechtmatigheid. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet de gemeenteraad zelf nader invullen en concretiseren. Dit gebeurt met het vaststellen van de begroting en via de financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven en het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de gemeenteraad, zodat zij hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn rechtmatigheidsoordeel. De kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en zijn in te delen in de categorieën als genoemd in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV.

Voor de begrotingsrechtmatigheid moeten wij kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. In de figuur hieronder hebben wij de programma's met een lastenoverschrijding opgenomen.

Lastenoverschrijdingen
(x € 1 miljoen)

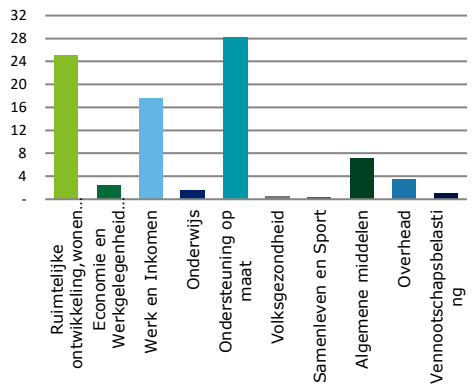

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van en toelichting op deze overschrijdingen naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' in de jaarrekening. Hiermee legt het college aan de gemeenteraad verantwoording af over de begrotingsrechtmatigheid van de lasten over 2022. De geconstateerde kostenoverschrijdingen wegen niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel en hebben daarmee geen gevolgen voor de strekking van het rechtmatigheids-oordeel in de controleverklaring.

Kredietoverschrijdingen

Kredietoverschrijdingen vereisen conform de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV – vergelijkbaar met kostenoverschrijdingen in het overzicht van baten en lasten – autorisatie van de gemeenteraad. Indien een overschrijding niet door de raad is geautoriseerd, is deze strikt genomen onrechtmatig. Afspraken hierover tussen de gemeenteraad en het college kunnen zij nader vastleggen in de financiële verordening ex art. 212 Gemeentewet.

In het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' in de jaarrekening is zichtbaar dat vijftien (investerings)-kredieten is overschreden, waarvan uw college concludeert dat een totale overschrijding van € 2,5 miljoen meeweegt in het rechtmatigheidsoordeel. Wij delen deze conclusie. De overschrijdingen zijn met name veroorzaakt door nadelen bij aanbesteding, prijsstijgingen, onvermijdelijke uitgaven die niet tijdig zijn gemeld en niet hebben geleid tot een kredietwijziging. Voorgaande jaren hebben wij u over uw budgetrecht ten aanzien van investeringen gerapporteerd. Dit blijft een punt van aandacht. Kredietoverschrijdingen worden niet altijd tijdig gemeld en leiden in de praktijk nog niet altijd tot een kredietaanpassing. Uw organisatie geeft aan dat kredietoverschrijdingen uw voortdurende aandacht hebben en dat wordt onderzocht hoe dit werkproces geoptimaliseerd kan worden.

De overschrijding heeft niet geleid tot een andere strekking van ons rechtmatigheidsoordeel.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

Wij hebben net als voorgaande boekjaren onze forensisch specialisten betrokken bij de controle. Bij de volgende werkzaamheden zijn zij betrokken geweest:

- Evaluatie van onze frauderisicoanalyse en documentatie omtrent fraude.
- Evaluatie en formuleren van aandachtspunten ten aanzien van de interne frauderisicoanalyse van Utrecht.
- Bespreking van de integriteitsmeldingen en opvolging met uw integriteitscoördinator.
- Bespreking van de afwikkeling van de casus Rachmaninoffplantsoen, de leerpunten hieruit voor bestaande interne beheersingsprocessen, acties naar aanleiding van het KPMG-rapport ter verbetering van die processen, in het bijzonder ten aanzien van taxaties. Wij doen de aanbeveling die verbeteringen en de opvolging daarvan te monitoren en te benutten voor de volgende update van de interne frauderisicoanalyse.

Wij hebben voorgaande jaren geadviseerd over uw interne frauderisicoanalyse, met als belangrijkste aandachtspunten: de frequentie van de interne frauderisicoanalyse en centrale beheersing en monitoring van risico's. Op basis hiervan heeft uw college besloten dat in 2023 weer een uitgebreide (centrale) frauderisicoanalyse wordt uitgevoerd door concernaudit.

Voor frauderisicomanagement heeft u strategieën en acties benoemd die inmiddels (deels) in gang zijn gezet. Een belangrijke stap om integraal naar fraude te kijken is een jaarlijkse analyse waarbij uw gemeente vanuit meerdere invalshoeken de belangrijkste aandachtspunten en rode lijnen boven tafel krijgt. Op basis daarvan worden intern afspraken gemaakt voor het vervolg.

Het gaat hierbij om acties ten aanzien van:

- De VIC (verbijzonderde interne controle)-plannen in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording en specifieke aandachtspunten.
- Het uitvoeren van weerbaarheidsscans en in beeld brengen van de kwetsbaarheid met betrekking tot financiële fraude.
- Het creëren van bewustzijn en bespreken van actualiteiten door middel van frauderisico-sessies/workshops.
- Het uitvoeren van een audit naar de effectiviteit van controlemaatregelen bij kwetsbare processen (in 2022 het poces van verstrekking van reisdocumenten).
- Het opnemen van een generiek risico op financiële fraude in Naris (risicomanagementsysteem).

Op deze manier wilt u borgen dat u vanuit verschillende invalshoeken een compleet en actueel beeld verkrijgt van frauderisico's en getroffen interne-beheersmaatregelen om deze vervolgens centraal te kunnen monitoren. Dit stelt u in staat om restrisico's te identificeren en vervolgens al dan niet actie te ondernemen ten aanzien van de restrisico's.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met uw coördinator integriteit. Wij hebben op basis van onze controle en naar aanleiding van de besprekingen geen fraudegevallen geconstateerd.

Onze conclusie is dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesties en dat zij hierover tijdig met ons in contact treedt. Op basis van onze bespreking onderkennen wij, samen met uw integriteitscoördinator, de volgende mogelijkheden ter verdere verbetering van het proces van integriteitsmeldingen en vervolgonderzoek:

- U organiseert ten aanzien van het thema integriteit trainingen voor leidinggevenden waarin verwachtingen worden uitgesproken. Uw gemeente beschikt nog niet over kpi's ten aanzien van integriteitsmeldingen, bijvoorbeeld ten aanzien van meldingen die (kunnen) worden afgedaan door de verantwoordelijk IRM-er (die decentraal afgedaan worden) en meldingen die centraal bij de integriteitscoördinator worden gedaan.
- U heeft geen centraal meldpunt en/of centrale registratie voor integriteitsmeldingen.

Tevens geeft uw integriteitscoördinator aan dat een grote afhankelijkheid bestaat van externe onderzoekscapaciteit om meldingen te onderzoeken.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige bevindingen

Naleving van de Europese aanbestedingsregels

Uw gemeente voert in het kader van de controle op de naleving van de Europese aanbestedingsregels jaarlijks een uitgebreide 'spendanalyse' uit, die in samenspraak met ons tot stand komt, en waarbij de organisatie voorbereidende werkzaamheden uitvoert op basis van onze selecties.

Wij constateren dit jaar een verdere toename in de omvang van onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Uit de controle blijkt een fout van € 11,2 miljoen, terwijl over 2021 nog sprake was van een fout van € 3,5 miljoen. De fout bestaat uit opdrachten bij een veelvoud aan crediteuren, waarvan 85% van de fout is vertegenwoordigd door twee opdrachten bij zes crediteuren (€ 9,5 miljoen van de totale fout van € 11,2 miljoen). Hierbij opgemerkt dat deze opdrachten initieel Europees in de markt zijn gezet en dat de looptijd van het contract is overschreden of de opdrachtraming niet toereikend is geweest.

Uw gemeente heeft in de afgelopen jaren diverse maatregelen getroffen om de naleving van de interne en Europese aanbestedingsregels beter te borgen. In de praktijk kan echter, als gevolg van de complexe materie en de hoeveelheid bij dit proces betrokken personen, gemakkelijk een verkeerde aanbestedingsprocedure worden gekozen.

De rechtmatige naleving van de aanbestedingsregels staat hoog op uw agenda. Wij hebben kennisgenomen van de acties die u heeft ingezet om de interne beheersing te versterken met aandacht voor:

- Inkoopbesturing en structuur;
- De nieuwe maatschappelijke aanpak en contractmanagement;
- Inkoop HRM;
- Workflowmanagement en sturingsinformatie.

Als gevolg van geconstateerde fouten en ontwikkeling van preventieve maatregelen blijft de repressieve controle door de afdeling Concernaudit van belang. Daarbij moet worden nagegaan of een opdracht niet via een verkeerde procedure 'in de markt' is gezet.

Wij constateren dat de Europese aanbestedingsafwijkingen veelal voortkomen uit het overschrijden van de contracttermijn en/of doelwaarde. Wij adviseren u daarom om maatregelen te implementeren ten aanzien van de primaire registratie van de contracten en de looptijden, waaronder verlengingsopties, zodat tijdig kan worden gesignaleerd dat opdrachten opnieuw moeten worden aanbesteed. Dit kan onderdeel zijn van de implementatie van uw nieuwe CRM-pakket. Ook vragen wij uw aandacht voor een toereikende inschatting van de opdrachtraming bij inkoop en aanbesteding.

Interne beheersing

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen inzake de interne beheersing naar aanleiding van de controle over het boekjaar 2022

Managementletter 2022, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2022 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle was primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen van de interim-controle verwijzen wij naar onze managementletter 2022, die wij hebben besproken in de adviescommissie Controle & Financiën van 15 december 2022.

In de managementletter hebben wij een aantal aandachtspunten benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover het opvolgen en/of onze controle hiervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie) boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol. Daarom besteden wij tijdens onze controle extra aandacht aan deze boekingen. Dit betreft een zogenaamd significant (fraude)risico.

U heeft in 2022 een procesherziening gedaan voor de memoriaalboekingen, waarbij het vier-ogen principe is ingebed. U maakt gebruik van vaste formats en een gebruikershandleiding. U heeft in de formats een aantal kernwerkstappen opgenomen zoals: juiste grootboekrekening, de aanwezigheid van onderbouwende documentatie, het correct boeken van btw en, indien van toepassing, de uitgevoerde BBV-check door de budgethouder of business controller. Het vier-ogen principe is nu tevens technisch in de financiële administratie ingeregeld. Wij zijn positief over de ontwikkeling van uw interne beheersing, waarin u randvoorwaardelijke functiescheiding hebt opgenomen en expliciet aandacht vraagt voor de noodzakelijke controlestappen in het proces.

Om uw proces nog verder te verstevigen hebben wij de volgende suggesties gedaan:

- Toepassen van richtlijnen voor wanneer een BBV-check verricht moet worden vanuit Business Control en een akkoord moet worden gegeven door de budgethouder.
- Borgen van een gestructureerde wijze van documenteren van de verrichte controlehandelingen, alsmede een onderbouwing van de overwegingen om memoriaalboekingen te accorderen. NB. in het systeem is enkel het akkoord traceerbaar dat door de controlerend functionaris wordt gegeven.

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2022

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving, inclusief cybersecurity, behoeft verdere aandacht

De bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving leiden ertoe dat de gemeente en ook wij niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze belangrijkste conclusies hebben betrekking op de logische toegangsbeveiliging, namelijk: het toewijzen van hoge-rechtenaccounts, het blokkeren van de accounts van uitdiensttreders en de periodieke review op de gebruikersrechten. U heeft op een aantal terreinen progressie gerealiseerd in het oplossen van bevindingen, voornamelijk op het gebied van rechten- en toekenning hiervan aan gebruikers. Het aantal kritische rechten (zogenaamde “SAP Basis” rechten) wat aan eindgebruikers is toegekend is afgelopen jaar al aanzienlijk gereduceerd.

Nadelen van het feit dat er onvoldoende opvolging en prioriteit is gegeven aan onze eerdere aanbevelingen, zijn onder andere:

- Uw gemeente loopt een verhoogd risico op tekortkomingen in de geautomatiseerde gegevensverwerking, die bijvoorbeeld kunnen resulteren in niet-betrouwbare data c.q. cijfers, en die een grote(re) impact kunnen hebben indien er sprake is van cybersecurity-incidenten.
- Het niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking leidt ertoe dat er tijdens de interne controles niet zonder meer gebruik is te maken van onder andere data-analyses. Het uitvoeren van de interne controles - waarbij bijvoorbeeld voor de inkopen data-analyse is ingezet - is hierdoor niet optimaal efficiënt, doordat er eerst aanvullende werkzaamheden nodig zijn om de betrouwbaarheid van de data/het lijstwerk vast te stellen. Bovendien kan de interne controle in het geval van het maximaal gebruikmaken van data-analyse een hogere toegevoegde waarde opleveren voor de organisatie, doordat zij daarmee belangrijke inzichten kan verkrijgen en de controles ook meer risicogericht kan insteken.
- Als gevolg van het (vooralsnog) onvoldoende opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied, hebben wij ook voor de jaarrekeningcontrole 2022 niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het gevolg van deze conclusie is dat wij meer gegevensgericht werk hebben moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van de data en het lijstwerk vast te stellen.

Uw prioriteit lag het afgelopen jaar bij het oplossen van onze detailbevindingen uit de controle van 2021. Wij hebben daarom gezamenlijk besloten om dit jaar de opvolging van de bevindingen van 2021 niet op detailniveau in kaart te brengen, maar om deze op basis van een interview met de betrokken functionarissen van Utrecht op geaggregeerd niveau in opzet te inventariseren. In een geheime bijlage bij de managementletter hebben wij op basis daarvan verslag gedaan over de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en ons cyber-assessment.

Ondanks de bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving zijn wij tijdens de jaarrekeningcontrole in staat geweest data-analyse in te zetten als onderdeel van onze controleaanpak (zie Bestuurlijke samenvatting - interne beheersing). Tevens voeren wij data-analyses uit tijdens onze controle op de journaalboekingen en specifiek: de memoriaalboekingen. Met behulp van data-analyse is door ons een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Zo hebben wij de met gegevensgerichte werkzaamheden te onderzoeken populatie aan journaalboekingen sterk kunnen reduceren. Dit illustreert het belang en de toegevoegde waarde van een betrouwbare IT-omgeving als basis voor het inzetten van data-analyse.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Samenvatting overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en het ambtelijk management of beperking in de reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen tijdens het uitvoeren van onze controle.

Naar onze mening is ons tijdens het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen groter dan de rapporteringstolerantie van € 500.000.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Fout overlopende activa (SiSa-regeling B2)	€ 830.000	€ 830.000
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout: • Energietoeslag 2022 van studenten (gebaseerd op 600 bezwaarschriften)	€ 780.000	€ 780.000
(Sub) totaal getrouwheidsfouten	**€ 1.610.000**	**€ 1.610.000**
Rechtmatigheidsafwijkingen: • Europese aanbestedingsafwijkingen • Begrotingsrechtmatigheid: kredietoverschrijdingen	 € 11.225.000 € 2.471.000	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**€ 15.306.000**	

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2022 en het normenkader 2022, dat op 28 maart 2023 ter kennisgeving is aangeboden aan de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.
- Er is sprake van een kwalitatieve afwijking in de paragraaf ‘Verbonden partijen’. Informatie ten aanzien van de stemverhouding/het aandelenbelang ontbreekt.

Bijlage A2 – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle, groter dan de rapporteringstolerantie van € 500.000.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2022 en het normenkader 2022, dat op 28 maart 2023 ter kennisgeving is aangeboden aan de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

2306731EDA/AG/38

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2022 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

De strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening is als volgt:
- Getrouwheidsoordeel: goedkeurend
- Rechtmatigheidsoordeel: goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of er, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering preventieve aanpak tegen ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A13	Specifieke uitkering naleving controle CTB 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A14	Versterkingsgelden 2022; lokale aanpak radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A15	Maatregelen ter vermindering van overlast en criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2022 en 2023	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A18B	Bekostigingsbesluit opvang ontheemden Oekraïne voor Veiligheidsregio's	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A19	Bekostigingsregeling pilot Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A9	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls tranche 1	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C28	Bijdrage pilot goed verhuurderschap	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C32	Specifieke uitkering ventilatie in scholen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C43	Regeling Reductie Energiegebruik Woningen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C55	Aanpak energie armoede	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C64	Tijdelijke capaciteit of externe expertise 14 grootschalige woningbouwgebieden	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C75	Regiodeals 3e tranche	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C85	stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D1	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2022 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			**€ 0**	
OCW D8	Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Besluit Specifieke uitkering educatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Verlening extra financiële middelen specifieke uitkering RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D14	Middelen inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D19	Specifieke uitkering tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E13	Incidentele specifieke uitkering Slimme Laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E15B	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020 – 2023 (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E20	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E21	Regeling specifieke uitkering Circulaire Ambachtscentra	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E42	Incidentele specifieke uitkering Bodemsanering Griftpark	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering o.g.v. art 69 Participatiewet gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB) _gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T (exclusief BOB) _gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2022 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			**€ 0**	
SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in jaar T_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tozo 2_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tozo 3_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tozo 4_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tozo 5_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G10	Wet inburgering_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in jaar T_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in jaar T_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G12	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen) _gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G13	Besteding/baten onderwijsroute_gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H3	Seksualiteitscoördinatie- en hulpverlening + aanvullende curatieve SOA bestrijding	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H5	Subsidieregeling PREP	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Specifieke uitkering Geweld hoort nergens thuis	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Specifieke uitkering voor lokale sportakkoorden en leefstijlinterventies 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H9	Regeling specifieke uitkering opzet expertisecentra jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B1 - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2022 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

SiSa-code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			**€ 0**	
VWS H12	Specifieke uitkering lokale preventieakkoorden en preventieaanpakken 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H13	Regeling specifieke uitkering bovenregionale functies aanpak huiselijk geweld en geweld in afhankelijkheidsrelaties 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H14	Regeling specifieke uitkering instandhouding en doorontwikkeling expertisecentra jeugdhulp 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H15	Regeling specifieke uitkering vergroten beschikbaarheid acute jeugdggz capaciteit 2021 - 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021 - 2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H22	Specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H22B	Specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H24	Regeling specifieke uitkering bovenregionale functies aanpak huiselijk geweld en geweld in afhankelijkheidsrelaties 2022	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H25	Specifieke uitkering zwembaden en ijsbanen COVID-19	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Utrecht

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)", en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Utrecht in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheids-evaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Utrecht te rouleren.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Utrecht

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Utrecht

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte organisatie”). DTTL (hierna ook te noemen “Deloitte Global”) haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichtingen of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteit is aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belasting- en juridische diensten, consulting, financial advisory, and risk advisory diensten aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op zijn meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 345.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.

© 2023. Neem voor informatie contact op met Deloitte Nederland.